

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο.Π. ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α΄

A. 1.1.

- 1 – δ
- 2 – γ
- 3 – ε
- 4 – (δεν αντιστοιχεί)
- 5 – β
- 6 – α
- 7 – (δεν αντιστοιχεί)

A.1.2.

α. Η κρίση (που προέκυψε από την έκρηξη του κινήματος στο Θέρισο) μετατοπίστηκε στο επίπεδο της διπλωματίας: σελ. 214: «Η κρίση ... εξεγέρσεως...»

β. Το πιστωτικό σύστημα της χώρας βρισκόταν πραγματικά, κατά τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας, σε πρωτόγονη κατάσταση: σελ. 26 – 27 : «Το πιστωτικό σύστημα ... ομάδων.»

γ. Ως αντιβενιζελικά θεωρούνταν τα κόμματα της αντιπολίτευσης: σελ. 92: «Ως αντιβενιζελικά ... διαλλακτικό.»

A.2.1.

- α) σελ. 163: «Οι πρόσφυγες ... ρυθμούς.»
- β) σελ. 163 : «Οι περισσότεροι ... σε αυτούς.»
- γ) σελ. 163 -164 : «Πράγματι, παρά την ύπαρξη ... ιδρύματα.»

A.2.2.

α) σελ. 208: «Η πρώτη κυβέρνηση ... δάσκαλοι.»

β) σελ. 213 -214: «Στο μεταξύ, η επανάσταση ... «Το Θέρισο».

γ) σελ. 216: «Ο Αλέξανδρος Ζαΐμης ... παιδείας.»

ΟΜΑΔΑ Β΄

B1.

Κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, οι οικονομικές δραστηριότητες των Ελλήνων είχαν εξαπλωθεί σε πολλές περιοχές της Ανατολικής Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας. Σε ορισμένες περιοχές μάλιστα, στην Αίγυπτο, τη Νότια Ρωσία, τις εκβολές του Δούναβη και την Κωνσταντινούπολη, οι οικονομικές δραστηριότητες που βρίσκονταν σε ελληνικά χέρια ήταν ιδιαίτερα σημαντικές για την εγχώρια οικονομία. Για το μικρό ελληνικό κράτος που ασφυκτιούσε στα περιορισμένα γεωγραφικά του όρια, η ύπαρξη αυτών των ισχυρών ομογενειακών ομάδων αποτελούσε οπωσδήποτε μια ελπίδα, μια χρυσή εφεδρεία.

Οι πρώτες δειλές ενδείξεις συνεργασίας του ελληνικού κράτους με τους Έλληνες ομογενείς εμφανίστηκαν στη δεκαετία του 1870. Η εξέλιξη αυτή είναι πιθανό να οφειλόταν στην κρίση του 1873, που μείωσε τις αποδόσεις των ευρωπαϊκών κεφαλαίων και προκάλεσε τη μεταφορά τους προς τα ανατολικά, σε αναζήτηση επικερδών τοποθετήσεων. Η μετακίνηση αυτή πίεσε οικονομικά τους πλούσιους Έλληνες της διασποράς, οι οποίοι αναζήτησαν με τη σειρά τους νέα πεδία επιχειρηματικής δραστηριότητας, ανακαλύπτοντας έτσι και την Ελλάδα. Το παράθεμα από το έργο του Σπύρου Τζόκα, «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός στην Ελλάδα στα τέλη του 19ου αιώνα, Υπανάπτυξη ή εξαρτημένη ανάπτυξη», που αποτελεί δευτερογενή πηγή, επιβεβαιώνει αυτόν τον νέο προσανατολισμό των Ελλήνων ομογενών κατά τη δεκαετία του 1870. Σύμφωνα με τον Τζόκα, η οικονομική ύφεση στα τέλη του 19^{ου} αι. στον ευρωπαϊκό χώρο, κατά το στάδιο μετάβασης του καπιταλισμού στο στάδιο του ιμπεριαλισμού, προκαλεί σαφείς αλλαγές στις προτεραιότητες του παροικιακού ελληνισμού. Οι ισχυρές χώρες της καπιταλιστικής οικονομίας βαθμιαία εμφανίζονται ως βασικοί επενδυτές σε περιοχές όπου οι Έλληνες κεφαλαιούχοι είχαν προνομιακή θέση. Η ανάγκη ανταγωνισμού, πλέον, με το πανίσχυρο διεθνές κεφάλαιο θα δυσχεράνει σε ουσιαστικό βαθμό τις επενδυτικές προσπάθειες των Ελλήνων της διασποράς. Εκτός από αυτό το γεγονός, σύμφωνα με τον Τζόκα, οι εθνικισμοί που βαθμιαία αναπτύσσονταν στις περιοχές αυτές, θα αποτελέσουν δυνητικά άλλη μια απειλή για τα συμφέροντα του παροικιακού ελληνισμού. Πράγματι στις περιοχές που οι Έλληνες της διασποράς κυριαρχούσαν οικονομικά, τώρα δημιουργούνται εθνικά κράτη, όπως η Ρουμανία και η Βουλγαρία. Γι αυτούς τους λόγους το ελληνικό παροικιακό κεφάλαιο αποφασίζει τη μεταφορά μέρους των δραστηριοτήτων του στην Ελλάδα. Βέβαια, σύμφωνα με το παράθεμα, αιτία αυτής της μεταστροφής ίσως ήταν και η απόφασή τους να

διαφοροποιήσουν γενικότερα την επενδυτική τους πολιτική, πράγμα που απαιτούσε ως αναγκαία συνθήκη τη μεγαλύτερη γεωγραφική επέκταση των δραστηριοτήτων τους κι άρα τη δραστηριοποίησή τους και στην Ελλάδα, όπου το οικονομικό κλίμα ήταν εξόχως θετικό για τα συμφέροντα τους. Ο προσανατολισμός των κυβερνήσεων Τρικούπη, άλλωστε, σταθερά είχε ως στόχο τη στήριξη και κυρίως την προσέλκυση των κεφαλαίων του παροικιακού ελληνισμού στον ελλαδικό χώρο. Μια σειρά από οικονομικά μέτρα των τρικουπικών κυβερνήσεων όπως η εφαρμογή έμμεσης φορολογίας, η χαμηλή φορολογία κληρονομιών, η δασμολογική προστατευτική πολιτική για γαιοκτήμονες και τσιφλικάδες καταδεικνύουν αυτό το γεγονός.

Οι τοποθετήσεις σε ακίνητα, τοποθετήσεις επίδειξης, που κόσμησαν την Αθήνα με λαμπρά νεοκλασικά αρχοντικά, δίνοντας σε μερικές κεντρικές περιοχές της αριστοκρατικό και κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, αποτέλεσαν τον προάγγελο της δραστηριοποίησης των ομογενών στη χώρα. Η διείσδυσή τους στην ελληνική αγορά έγινε με γνώμονα την αξιοποίηση ευκαιριών για υψηλά κέρδη. Η πώληση, λόγω χάρη, των τσιφλικιών της Θεσσαλίας σε χαμηλές τιμές από τους Οθωμανούς ιδιοκτήτες τους, μετά την ενσωμάτωση της Θεσσαλίας στο ελληνικό κράτος, αποτέλεσε μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για τους ομογενείς κεφαλαιούχους. Λίγο αργότερα ακολούθησαν επενδύσεις στο εμπόριο, στις μεταλλευτικές δραστηριότητες, στα δημόσια έργα της τρικουπικής περιόδου και στο δανεισμό του δημοσίου. Το γεγονός ότι οι Έλληνες της διασποράς προσανατολίστηκαν σε μη παραγωγικές επενδύσεις και ενεπλάκησαν σε δραστηριότητες αγοράς αγροτικής και αστικής γης, σε εμπορικές δραστηριότητες, στα δημόσια έργα και σε τραπεζικές και χρηματιστηριακές δραστηριότητες και δε θέλησαν να επενδύσουν στο βιομηχανικό κλάδο επιβεβαιώνεται και από το παράθεμα.

Βασικό χαρακτηριστικό αυτών των επενδύσεων ήταν ο ευκαιριακός χαρακτήρας και η ρευστότητά τους. Το κύριο μέλημα φαίνεται ότι ήταν η δυνατότητα γρήγορης απόσβεσης και επανεξαγωγής των κεφαλαίων στο εξωτερικό, στην πρώτη ένδειξη για επικερδέστερες τοποθετήσεις. Αυτόν τον κατεξοχήν κερδοσκοπικό χαρακτήρα των επενδύσεων επικυρώνει και το παράθεμα, όπου προστίθεται ως στοιχείο ότι πολλές από αυτές τις επενδύσεις σήκωναν ιδιαίτερα μεγάλους συντελεστές απόσβεσης κεφαλαίου, ώστε σε καμιά περίπτωση οι Έλληνες της διασποράς να μη ζημιωθούν οικονομικά. Η ελληνική αγορά δεν έδινε τόσες υποσχέσεις, ώστε να επιχειρούνται τοποθετήσεις με μακροχρόνιες προοπτικές. Η εύκολη μετατρεψιμότητα της δραχμής ενίσχυε αυτά τα βραχύβια περάσματα του ομογενειακού κεφαλαίου από τη χώρα. Ο χαρακτηρισμός αυτής της οικονομικής συμπεριφοράς ως κερδοσκοπικής δεν απέχει πολύ από την αλήθεια.

Στην Ανατολική Μεσόγειο, στις παρυφές δηλαδή του σκληρού πυρήνα της καπιταλιστικής ανάπτυξης, το κεφάλαιο λειτουργούσε με βάση το κυνήγι της ευκαιρίας, της γρήγορης απόδοσης, την κερδοσκοπία, με λίγα λόγια.

B2.

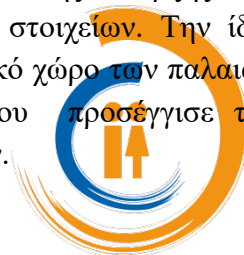
Το 1909 συντελείται μια τομή στην πολιτική ιστορία της Ελλάδας και των πολιτικών κομμάτων ειδικότερα. Στις 15 Αυγούστου 1909 εκδηλώθηκε κίνημα στο

Γουδί, το οποίο έγινε από τον Στρατιωτικό Σύνδεσμο, μια μυστική ένωση στρατιωτικών, με αιτήματα που αφορούσαν μεταρρυθμίσεις στο στρατό, τη διοίκηση, τη δικαιοσύνη, την εκπαίδευση και τη δημοσιονομική πολιτική. Ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος δεν εγκαθίδρυσε δικτατορία, αλλά προώθησε τα αιτήματά του μέσω της Βουλής.

Πριν από τις εκλογές της 8ης Αυγούστου 1910 δεν είχε συγκροτηθεί κανένα νέο μεγάλο κόμμα που να υποστηρίζει τις μεταρρυθμίσεις οι οποίες προτάθηκαν το 1909/1910. Φορείς των νέων ιδεών υπήρξαν ανεξάρτητοι υποψήφιοι, οι οποίοι είτε κατά μόνας είτε μαζί με άλλους, σε ανεξάρτητα ψηφοδέλτια, διεκδικούσαν τις ψήφους των δυσαρεστημένων με τα παλαιά κόμματα εκλογέων. Αυτοί οι ανεξάρτητοι πολιτικοί, με το γενικό σύνθημα της «ανόρθωσης», ανάλογα με την περιοχή που ήταν υποψήφιοι και τον πληθυσμό στον οποίο απευθύνονταν, εννοούσαν είτε την υλοποίηση των αιτημάτων των συντεχνιών, όπως εκφράστηκαν στα συλλαλητήρια του 1909, είτε την επίλυση του αγροτικού ζητήματος, με την παροχή γης στους ακτήμονες. Το παράθεμα από την Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, που αποτελεί δευτερογενή πηγή, περιγράφει εύγλωττα αυτήν την ιδιομορφία που χαρακτηρίζει τις εκλογές της 8ης Αυγούστου 1910. Αυτός ο ιδιόμορφος χαρακτήρας εντοπίζεται τόσο στο κοινωνικό όσο και στο ιδεολογικό πεδίο καθώς πολλοί φορείς αναζητούν να καταξιωθούν πολιτικά στο χώρο της κοινοβουλευτικής ζωής μέσω αυτών των εκλογών, αφού φορείς νέων, ριζοσπαστικών τάσεων διεκδικούν την ψήφο των Ελλήνων αυτοπροβαλλόμενοι ως «ανεξάρτητοι». Έτσι επαγγελματικοί σύλλογοι και συντεχνίες ορίζουν ως υποψήφιους, πολιτευτές που δεν ανήκουν στους παραδοσιακούς κομματικούς σχηματισμούς, ενώ ταυτόχρονα τα κλαδικά αιτήματα εναλλάσσονται με την προβολή της ανάγκης για ριζικό μετασχηματισμό του πολιτειακού τοπίου της χώρας.

Σε κάποιες εκλογικές περιφέρειες έθεσαν υποψηφιότητα σοσιαλιστές και για πρώτη φορά εμφανίστηκε η σοσιαλδημοκρατική «Κοινωνιολογική Εταιρεία». Τα παλαιά κόμματα συμμετείχαν στις εκλογές ως συνασπισμός και τελικά κέρδισαν τις περισσότερες έδρες στη Βουλή. Ωστόσο, σύμφωνα με το παράθεμα, παρά το γεγονός ότι το παλιό πολιτικό κατεστημένο διατήρησε την πλειοψηφία στο νέο κοινοβούλιο, το εκλογικό αποτέλεσμα της 8ης Αυγούστου υπογράμμισε ουσιαστικά τη σαφή θέληση των εκλογέων για ανανέωση του πολιτικού δυναμικού της χώρας και για υιοθέτηση ριζοσπαστικών προγραμματικών αρχών. Έτσι, οι παλιοί πολιτικοί σχηματισμοί από τις 362 έδρες εξασφάλισαν 211, και συγκεκριμένα από αυτές 94 κατέλαβαν πολιτικοί φίλοι του Γ. Θεοτόκη, 64 του Δ. Ράλλη, 34 του Κ. Μαυρομιχάλη και 13 του Α. Ζαΐμη. Συνολικά το 65 % τουλάχιστον των ψηφοφόρων εξέφρασε την προτίμησή του στο παλιό πολιτικό κατεστημένο, αν και αυτά τα ποσοστά δεν μπορεί να θεωρούνται απολύτως ακριβή λόγω της ύπαρξης του συστήματος των σφαιριδίων και της έλλειψης στατιστικών στοιχείων. Την ίδια στιγμή 29 έδρες κέρδισαν ανεξάρτητοι που ανήκαν στον πολιτικό χώρο των παλαιών κομμάτων και 122 ανεξάρτητοι εκσυγχρονιστές, αριθμός που προσέγγισε τον συνολικό αριθμό των εκπροσώπων των οργανωμένων κομμάτων.

Τα αριστερά κόμματα αρχικά ήταν ομάδες με σοσιαλιστικές ιδέες, συνήθως ξένες προς την κοινωνική βάση στην οποία ήθελαν να απευθυνθούν, και αντιμετώπιζαν δυσκολίες συνεννόησης και κομματικής συσπείρωσης. Σοβαρότερη από όλες αυτές τις ομάδες ήταν η Κοινωνιολογική Εταιρεία, η οποία ξεκίνησε από μερικούς διανοούμενους ως αριστερός μεταρρυθμιστικός σύνδεσμος, με στόχο να προπαγανδίσει πολιτικές θέσεις και στη συνέχεια να ιδρύσει κόμμα. Σύμφωνα με το παράθεμα, που είναι απόσπασμα του ιδρυτικού κειμένου της Κοινωνιολογικής Εταιρείας και αποτελεί πρωτογενή πηγή, η Κοινωνιολογική Εταιρεία συστήθηκε στην Αθήνα με βασική της στόχευση να εκλαϊκεύσει την φιλοσοφική, οικονομική και κοινωνιολογική γνώση. Επιζητούσε για όλα τα μέλη της κοινωνίας ισότητα ευκαιριών, στοιχείο που τονίζεται και από τους συντάκτες του ιδρυτικού κειμένου της εταιρείας, όπου εκφράζεται η πεποίθηση ότι η ισότητα και η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για όλους τους πολίτες αποτελούν τις βασικές συνιστώσες για την ομαλή εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας.

Βασική θέση των Κοινωνιολόγων αποτέλεσε ακόμα η κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής και η διανομή των αγαθών ανάλογα με τις ανάγκες του καθενός. Στο παράθεμα υπογραμμίζεται με σαφήνεια η ανάγκη να καταστούν κοινά τα μέσα παραγωγής και να διανεμηθεί ο πλούτος σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες του καθενός παραμερίζοντας τα οικονομικά συμφέροντα είτε ιδιωτών είτε συγκεκριμένων τάξεων πράγμα που θα μπορούσε να υλοποιηθεί με τη σταδιακή αναμόρφωση της οικονομίας και τη συνταγματική μεταβολή. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι έπρεπε να οργανωθούν οι εργάτες σε επαγγελματικές ενώσεις και να ιδρύσουν κόμμα, όπως επιβεβαιώνεται και από το ιδρυτικό κείμενο, που αναφέρεται στην ανάγκη συνδικαλιστικής οργάνωσης των εργαζομένων και σύστασης πολιτικού κόμματος.

Πράγματι, στα μέσα του 1910 οι Κοινωνιολόγοι ίδρυσαν το Λαϊκό Κόμμα, με αρχηγό τον Αλέξανδρο Παπαναστασίου. Βασικές προγραμματικές δηλώσεις του ήταν η αναμόρφωση του πολιτικού συστήματος και η επιβολή αρχών κοινωνικής δικαιοσύνης. Στις δεύτερες εκλογές του 1910 εξελέγησαν 7 υποψήφιοι του κόμματος, οι οποίοι παρείχαν κριτική υποστήριξη στους Φιλελευθέρους

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

ΚΑΡΑΒΑΣΙΛΙΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ – ΚΑΡΑΠΙΠΕΡΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΙΩΤΑ - ΣΥΡΜΟΣ ΜΙΛΤΟΣ

ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ - ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΚΑΤΕΡΙΝΑ

ΨΩΜΑ ΑΡΕΤΗ

